

**OCENA FUNKCJONOWANIA
PRZEDSIĘBIORSTWA
W OBSZARZE BEZPIECZEŃSTWA I
HIGIENY PRACY Z WYKORZYSTANIEM
WSKAŹNIKÓW WYNIKOWYCH I
WIODĄCYCH**

MATERIAŁY INFORMACYJNE

SPIS TREŚCI

Na czym polega pomiar funkcjonowania w obszarze bezpieczeństwa i higieny pracy?	3
Dlaczego należy mierzyć i oceniać funkcjonowanie w obszarze bezpieczeństwa i higieny pracy?	3
Jak mierzyć i oceniać funkcjonowanie w obszarze bezpieczeństwa i higieny pracy?	4
Jakie wskaźniki wynikowe można stosować do pomiaru i oceny funkcjonowania przedsiębiorstwa w obszarze bhp? Jakie są ich zalety i wady?	5
Jakie wskaźniki wiodące można stosować do pomiaru i oceny warunków pracy? Jakie są ich zalety i wady?	7
Jakie wskaźniki wiodące można stosować do oceny działań w obszarze BHP?	8
Jak określa się wskaźniki wynikowe i wiodące?	9
Jakie wskaźniki do pomiaru i oceny funkcjonowania w obszarze BHP są obecnie najczęściej wykorzystywane?	10

Na czym polega pomiar funkcjonowania w obszarze bezpieczeństwa i higieny pracy?

Pomiar funkcjonowania w obszarze bezpieczeństwa i higieny pracy jest procesem obejmującym zbieranie, analizowanie oraz raportowanie informacji dotyczących funkcjonowania systemu zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy lub jego elementów. Umożliwia on ocenę poziomu zarządzania BHP i jego wyników.

Dlaczego należy mierzyć i oceniać funkcjonowanie w obszarze bezpieczeństwa i higieny pracy?

Pomiar funkcjonowania jest niezbędnym warunkiem skutecznego zarządzania. Jeżeli nie można czegoś zmierzyć, nie można tym zarządzać.

Skuteczne zarządzanie bezpieczeństwem i higieną pracy jest więc związane z pomiarem funkcjonowania w tym obszarze. Pomiar ten umożliwia w szczególności:

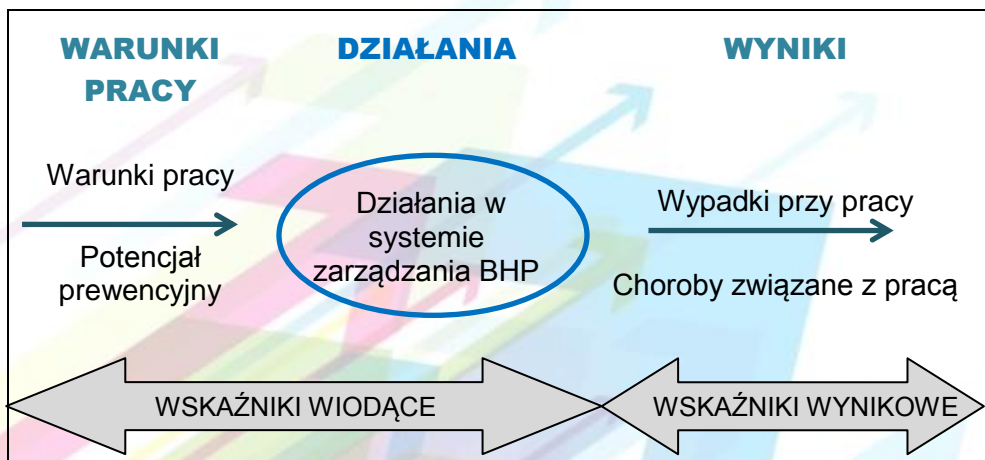
- zidentyfikowanie występujących problemów i obszarów wymagających poprawy,
- ocenę stopnia osiągnięcia przyjętych celów,
- ocenę realizacji działań podejmowanych dla osiągnięcia przyjętych celów,
- identyfikację dobrych praktyk, których wdrożenie prowadzi do poprawy stanu bezpieczeństwa i higieny pracy,
- porównywanie osiągniętych wyników z wynikami innych przedsiębiorstw,
- przekazywanie informacji o osiągniętych wynikach wewnątrz i na zewnątrz przedsiębiorstwa.

Jak mierzyć i oceniać funkcjonowanie w obszarze bezpieczeństwa i higieny pracy?

Pomiar funkcjonowania przedsiębiorstwa w obszarze bezpieczeństwa i higieny pracy obejmuje:

- warunki pracy, w tym przede wszystkim występujące w przedsiębiorstwie zagrożenia;
- działania realizowane w systemie zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy;
- osiągnięte wyniki.

Informacji o funkcjonowaniu dostarczają wskaźniki, które charakteryzują je w kategoriach ilościowych lub jakościowych. Wskaźniki wykorzystywane do pomiaru środowiska pracy oraz realizowanych działań są nazywane wskaźnikami wiodącymi, zaś wskaźniki do pomiaru uzyskiwanych wyników – wynikowymi.

Pomiar funkcjonowania w obszarze bezpieczeństwa i higieny pracy

Jakie wskaźniki wynikowe można stosować do pomiaru i oceny funkcjonowania przedsiębiorstwa w obszarze bhp?

Jakie są ich zalety i wady?

Wskaźniki wynikowe stosowane do pomiaru i oceny funkcjonowania przedsiębiorstwa w obszarze bezpieczeństwa i higieny pracy odnoszą się tradycyjnie do wypadków przy pracy i chorób zawodowych. Do coraz częściej wykorzystywanych wskaźników wynikowych należą także liczba zdarzeń potencjalnie wypadkowych lub liczba osób odczuwających dolegliwości związane z pracą. Związane z wypadkami przy pracy i absencją wskaźniki ekonomiczne, takie jak koszty wypadków przy pracy lub koszty absencji chorobowej, mogą wspomagać procesy decyzyjne w obszarze bezpieczeństwa i higieny pracy.

Podstawowe wskaźniki wynikowe do pomiaru i oceny funkcjonowania w obszarze bezpieczeństwa i higieny pracy.

WSKAŹNIKI	ZALETY	WADY
<ul style="list-style-type: none"> Wskaźnik częstości wypadków przy pracy (na liczbę pracujących, liczbę roboczogodzin lub jednostkę produkcji) Wskaźnik ciężkości wypadków przy pracy Wskaźnik chorób zawodowych Wskaźnik absencji chorobowej Średni koszt jednego wypadku przy pracy 	<ul style="list-style-type: none"> można je wyznaczyć na podstawie danych dostępnych w rejestrach przedsiębiorstwa, bez ponoszenia dodatkowych kosztów na zbieranie danych są łatwe do zrozumienia mogą być wykorzystywane do porównań stanu bezpieczeństwa i higieny pracy w różnych przedsiębiorstwach, są przydatne do analizy trendów mogą odzwierciedlać ekonomiczne koszty bezpieczeństwa i higieny pracy. 	<ul style="list-style-type: none"> mierzą straty, nie dostarczając informacji o występujących niezgodnościach odzwierciedlają minione, a nie aktualne działania w obszarze bezpieczeństwa i higieny pracy, nie są odpowiednie do oceny funkcjonowania w tych przedsiębiorstwach, w których wypadki przy pracy i choroby zawodowe nie występują, zależą od poziomu zgłaszalności wypadków przy pracy
<ul style="list-style-type: none"> Koszty wypadków przy pracy Koszty absencji chorobowej związanej z pracą 	<ul style="list-style-type: none"> są przydatne do analiz ekonomicznych decyzji w obszarze bezpieczeństwa i higieny pracy mogą motywować do podejmowania działań prewencyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> brak powszechnie akceptowanej metody wyznaczania i związany z tym brak porównywalności między przedsiębiorstwami często określane na podstawie oszacowań
<ul style="list-style-type: none"> Liczba zdarzeń potencjalnie wypadkowych 	<ul style="list-style-type: none"> dostarczają informacji o zagrożeniach i niezgodnościach w funkcjonowaniu przed wystąpieniem wypadku o poważniejszych konsekwencjach 	<ul style="list-style-type: none"> brak powszechnie przyjętej definicji zdarzenia potencjalnie wypadkowego i związany z tym brak porównywalności wskaźników między przedsiębiorstwami konieczność wdrożenia systemu rejestrowania zdarzeń potencjalnie wypadkowych ograniczona zgłaszalność zdarzeń do rejestrów przedsiębiorstwa
<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób odczuwających dolegliwości związane z pracą 	<ul style="list-style-type: none"> dostarczają informacji o zagrożeniach i niezgodnościach w funkcjonowaniu przed wystąpieniem poważniejszych zachorowań 	<ul style="list-style-type: none"> wymagają prowadzenia badań ankietowych lub wywiadów są wyznaczane na podstawie ocen subiektywnych brak powszechnie przyjętej metody wyznaczania i związany z tym brak porównywalności między przedsiębiorstwami

Jakie wskaźniki wiodące można stosować do pomiaru i oceny warunków pracy?

Jakie są ich zalety i wady?

Wskaźnikiem stosowanym powszechnie do pomiaru i oceny warunków pracy jest liczba pracowników zatrudnionych w warunkach zagrożenia szkodliwymi i niebezpiecznymi czynnikami środowiska pracy, czyli w warunkach, w których występują przekroczenia najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia. Występujące w środowisku pracy stężenia i natężenia tych czynników są przy tym wyznaczane na podstawie pomiarów.

Jednak w wielu przedsiębiorstwach, a w szczególności takich, w których w środowisku pracy nie występują takie tradycyjne zagrożenia, jak np. hałas, drgania, substancje chemiczne, zastosowanie tego wskaźnika może nie odzwierciedlać faktycznego stanu bezpieczeństwa pracy i ochrony zdrowia. Dlatego, w celu uzyskania lepszej charakterystyki warunków pracy, zaleca się stosować wskaźniki warunków pracy, charakteryzujące narażenie na czynniki szkodliwe występujące w środowisku pracy z punktu widzenia pracowników. Umożliwiają one również ocenę psychospołecznego środowiska pracy, a także jakości życia w pracy.

NAZWA WSKAŹNIKA	ZALETY WSKAŹNIKA	WADY WSKAŹNIKA
<ul style="list-style-type: none">Wskaźnik osób zatrudnionych w warunkach zagrożenia (na 1000 zatrudnionych)	<ul style="list-style-type: none">wyznaczany na podstawie wyników pomiarów, przeprowadzanych w każdym przedsiębiorstwie zgodnie z wymaganiami prawa	<ul style="list-style-type: none">niepełna zgłaszalność do oficjalnych rejestrównie dostarcza informacji o czynnikach zagrożeń, dla których poziomu dopuszczalne narażenia nie zostały przekroczone oraz o czynnikach nowo powstających (np. psychospołecznych)
<ul style="list-style-type: none">Liczba osób raportujących narażenie na szkodliwe czynniki środowiska pracyLiczba osób raportujących narażenie na czynniki uciążliwe środowiska pracy	<ul style="list-style-type: none">możliwość pozyskania informacji o wszystkich czynnikach zagrożeń w środowisku pracy	<ul style="list-style-type: none">brak uzgodnionej metody wyznaczaniakonieczność prowadzenia badań ankietowychzależność od indywidualnej percepcji zagrożeń

PODSTAWOWE ZALETY I WADY WSKAŹNIKÓW CHARAKTERYZUJĄCYCH WARUNKI PRACY

Jakie wskaźniki wiodące można stosować do oceny działań w obszarze BHP?

Wskaźniki do oceny działań w zakresie BHP są ściśle związane z przyjmowanymi w procesie planowania celkami. Dostarczają one bieżących informacji o realizacji zaplanowanych działań i umożliwiają korygowanie ich niezgodności z ustalonymi planami.

PRZYKŁADOWE CELE I WSKAŹNIKI WIODĄCE, KTÓRE PO PRZEPROWADZENIU POGŁĘBIONEJ ANALIZY WYBRAĆ MOŻE PRZEDSIĘBIORSTWO DAJĄCE DO ZWIĘKSZENIA ZAANGAŻOWANIA NAJWYŻSZEGO KIEROWNICTWA

CELE	WSKAŹNIKI WIODĄCE
Zorganizowanie i przeprowadzenie szkoleń dotyczących zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy dla wszystkich członków najwyższego kierownictwa i kierowników	Liczba członków najwyższego kierownictwa uczestniczących w szkoleniach
	Liczba kierowników uczestniczących w szkoleniach
Lepsze informowanie członków najwyższego kierownictwa i problemach w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy	Liczba zebrań najwyższego kierownictwa, na których omawiane są problemy bezpieczeństwa i ochrony zdrowia pracowników
	Liczba raportów o stanie bezpieczeństwa i higieny pracy przekazana członkom najwyższego kierownictwa
	Procent wypadków przy pracy, o których natychmiast poinformowano najwyższe kierownictwo
Zwiększenie zaangażowania najwyższego kierownictwa w procesy planowania	Liczba celów dotyczących poprawy bezpieczeństwa i higieny pracy, przyjętych przez najwyższe kierownictwo
	Liczba zebrań najwyższego kierownictwa, na których prezentowane są informacje dotyczące realizacji przyjętych planów
Zwiększenie zaangażowania najwyższego kierownictwa w monitorowanie bezpieczeństwa i higieny pracy	Liczba przeglądów stanu bhp, w których uczestniczy członek najwyższego kierownictwa

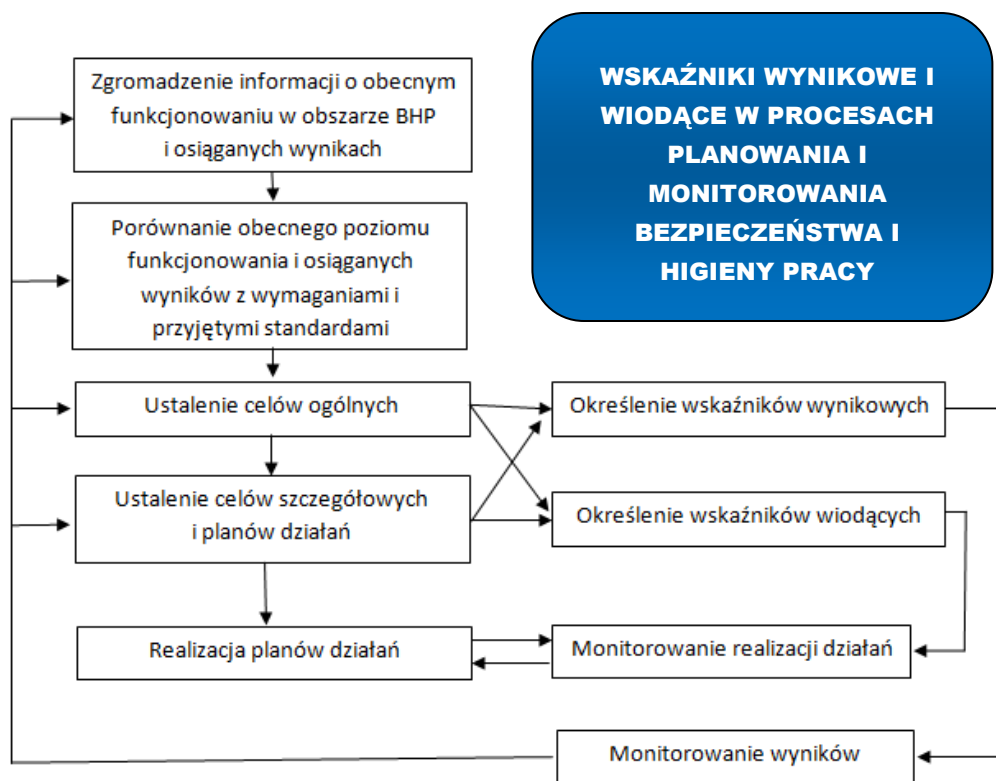
Przykłady wskaźników wiodących dla innych obszarów zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy można znaleźć w „Wytycznych do oceny funkcjonowania przedsiębiorstwa w obszarze bezpieczeństwa i higieny pracy z wykorzystaniem wskaźników wynikowych i wiodących”, dostępnych na stronach internetowych CIOP-PIB w serwisie na temat systemowego zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy

<http://www.ciop.pl/11881.html>

Jak określa się wskaźniki wynikowe i wiodące?

Wskaźniki wynikowe i wiodące do pomiaru i oceny funkcjonowania w obszarze bezpieczeństwa i higieny pracy są ustalane w procesach planowania. Zgodnie z normami PN-N-18001 oraz PN-N-18004 celem ustalonym w procesie planowania – zarówno ogólnym, jak i szczegółowym - należy przypisywać mierzalne wskaźniki, które mogą być podstawą do oceny efektów działań odnoszących się do bezpieczeństwa i higieny pracy.

Podstawą do określenia celów i odpowiadających im wskaźników jest analiza informacji o obecnym funkcjonowaniu i jego wynikach, która obejmuje w szczególności porównanie stanu istniejącego z wymaganiami i standardami przyjętymi przez przedsiębiorstwo i identyfikację tych obszarów, w których konieczna lub wskazana jest poprawa. Proces ustalania wskaźników wynikowych i wiodących oraz ich zasady ich wykorzystywania do monitorowania realizacji planów i ich ewentualnego korygowania przedstawiono poniżej.

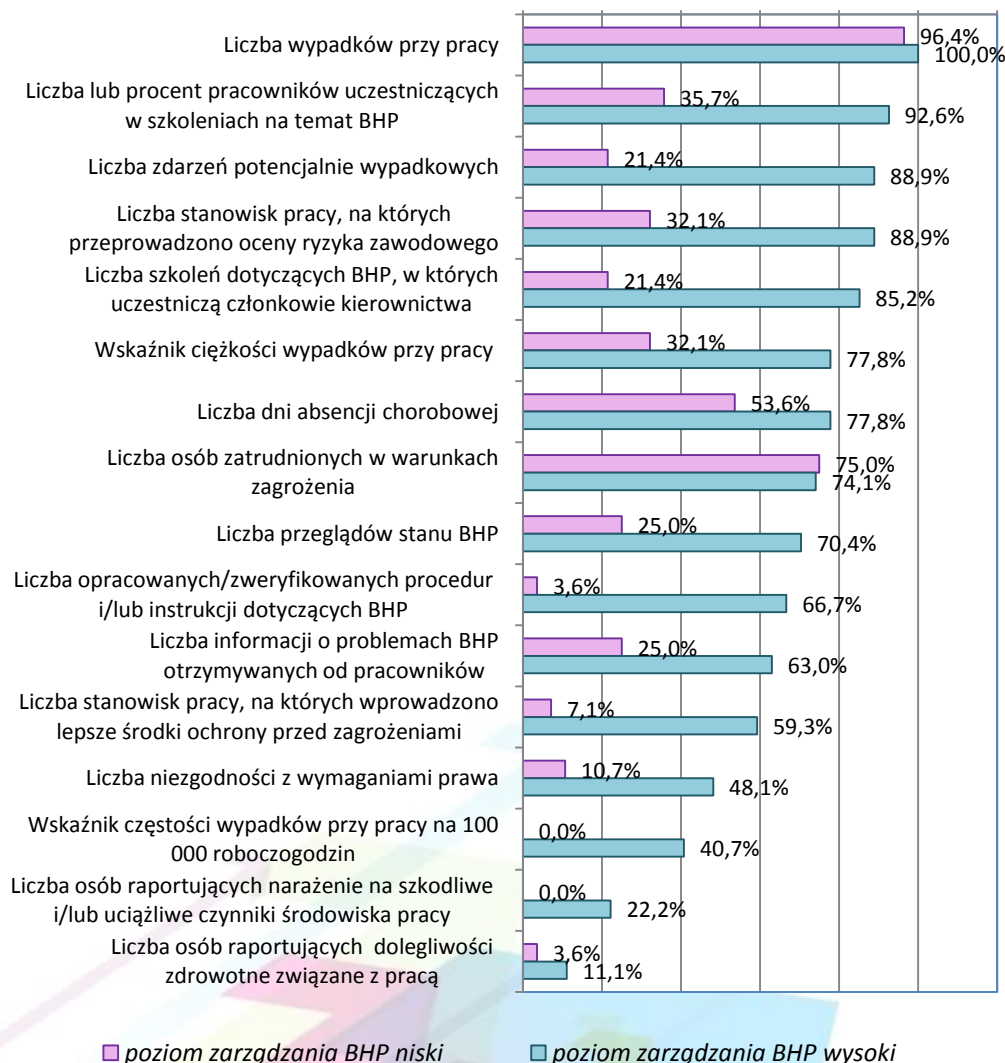
Jakie wskaźniki do pomiaru i oceny funkcjonowania w obszarze BHP są obecnie najczęściej wykorzystywane?

Jak wykazały badania przeprowadzone w grupie 60 przedsiębiorstw o różnym poziomie zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy¹, do wskaźników wynikowych wykorzystywanych w niemal wszystkich przedsiębiorstwach należy liczba wypadków przy pracy. Znacznie rzadziej stosowane są te wskaźniki wynikowe, których stosowania nie wymagają przepisy prawa, takie jak na przykład liczba zdarzeń potencjalnie wypadkowych, którą rejestruje 50% ogółu badanych przedsiębiorstw. Najpowszechniej stosowany wskaźnik wiodący, który charakteryzuje warunki pracy, to liczba osób zatrudnionych w warunkach zagrożenia. Zarówno liczba wypadków przy pracy, jak i liczba osób zatrudnionych w warunkach zagrożenia są wskaźnikami stosowanymi praktycznie z tą samą częstością w przedsiębiorstwach o wysokim i niskim poziomie zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy (rys.3). Wynika to przede wszystkim z konieczności przekazywania informacji o ich wartościach do ZUS w celu wyznaczenia wysokości składki na ubezpieczenie wypadkowe.

Wśród przyjmowanych wskaźników wiodących, które odnoszą się do realizowanych działań, w ponad 60% badanych przedsiębiorstw wymienia się liczbę pracowników uczestniczących w szkoleniach na tematy bhp oraz liczbę stanowisk pracy, na których przeprowadzono ocenę ryzyka zawodowego, co jest niewątpliwie związane z realizacją ustalonych w prawie wymagań¹. Należy jednak podkreślić, że wszystkie wskaźniki wiodące odnoszące się do realizowanych działań, podobnie jak wskaźniki wynikowe, których stosowania nie wymaga prawo, są znacznie częściej stosowane w przedsiębiorstwach o wysokim poziomie zarządzania.

¹ źródło: Pawłowska Z., Ordysiński Sz.: Ocena przedsiębiorstwa w obszarze bezpieczeństwa i higieny pracy z wykorzystaniem wskaźników wynikowych i wiodących, Raport niepublikowany z realizacji projektu badawczego realizowanego w programie wieloletnim pn. „Poprawa bezpieczeństwa i warunków pracy”, CIOP-PIB 2013

**PROCENT PRZEDSIĘBIORSTW O WYSOKIM I NISKIM POZIOMIE
ZARZĄDZANIA BHP, WYKORZYSTUJĄCYCH POSZCZEGÓLNE
WSKAŹNIKI DO POMIARU I OCENY FUNKCJONOWANIA
W OBSZARZE BHP**

Badania wykazały, że przedsiębiorstwa o wysokim poziomie zarządzania BHP stosują większą liczbę wskaźników, zarówno wynikowych, jak i wiodących, do pomiaru i oceny funkcjonowania w obszarze bezpieczeństwa i higieny pracy².

² źródło: Pawłowska Z., Ordysiński Sz.: Ocena przedsiębiorstwa w obszarze bezpieczeństwa i higieny pracy z wykorzystaniem wskaźników wynikowych i wiodących, Raport niepublikowany z realizacji projektu badawczego realizowanego w programie wieloletnim pn. „Poprawa bezpieczeństwa i warunków pracy”, CIOP-PIB 2013

**Wskazówki dotyczące wyboru wskaźników
wynikowych i wiodących do pomiaru i oceny
funkcjonowania w obszarze bezpieczeństwa i
higieny pracy można znaleźć w „Wytocznych do
oceny funkcjonowania przedsiębiorstwa w
obszarze bezpieczeństwa i higieny pracy z
wykorzystaniem wskaźników wynikowych i
wiodących”, dostępnych na stronach
internetowych CIOP-PIB w serwisie na temat
systemowego zarządzania bezpieczeństwem i
higieną pracy**

<http://www.ciop.pl/11881.html>

